Osobnostní a etická výchova
pro střední školy

UČEBNICE ŽÁKA

2. DÍL

Pavel Motyčka
Jitka Macháčková
Radka Dojčánová
Naděžda Dvořáková
Aranka Řezníčková
Kateřina Kutálková
Pavlína Flídrová
Michaela Pachelová

Nakladatelství a vydavatelství
ComputerMedia®
Vzdělávání, které baví
www.computermedia.cz

Seznam lekcí

II. ročník

Spravedlnost a nespravedlnost

Lekce 1 – **Lež a podvod** (Michaela Pachelová)
Lekce 2 – **Spravedlnost** (Jitka Macháčková)
Lekce 3 – **Nespravedlnost** (Jitka Macháčková)
Lekce 4 – **Účel světí prostředky** (Radka Dojčánová)

Dvě svobody proti sobě

Lekce 5 – **Moje pravda – tvoje pravda** (Michaela Pachelová, Pavel Motyčka)
Lekce 6 – **Soupeření** (Jitka Macháčková)
Lekce 7 – **Přátelství** (Michaela Pachelová)
Lekce 8 – **Nepřátelství** (Jitka Macháčková)

Vůle, zvůle, libovůle

Lekce 9 – **Co můžu, ale nemusím...** (Kateřina Kutálková)
Lekce 10 – **Zlaté pravidlo** (Kateřina Kutálková)
Lekce 11 – **Pravidla** (Kateřina Kutálková)
Lekce 12 – **Co chci, to dokážu** (Aranka Řezníčková)
Lekce 13 – **Na sympoziu** (Kateřina Kutálková)
Lekce 14 – **Koho obdivuji** (Kateřina Kutálková)
Lekce 15 – **Cestovní kancelář** (Kateřina Kutálková)
Lekce 16 – **Hrdost a pýcha** (Kateřina Kutálková)

Postavit se na vlastní nohy

Lekce 17 – **Strach** (Kateřina Kutálková)
Lekce 18 – **Dobít baterky** (Kateřina Kutálková)
Lekce 19 – **Kdo mě bude potřebovat? Životní cesta a s kým se na ni vydám** (Aranka Řezníčková)
Lekce 20 – **V roli občana** (Aranka Řezníčková)
Lekce 21 – **V roli zaměstnance** (Aranka Řezníčková)
Lekce 22 – **Do boje s větrnými mlýny** (Aranka Řezníčková)

Co jsem si nekoupil/a

Lekce 23 – **Rodina** (Jitka Macháčková)
Lekce 24 – **Předané hodnoty** (Jitka Macháčková)
Lekce 25 – **Kde domov můj** (Radka Dojčánová)
Lekce 26 – **Přiletěla holubice** (Radka Dojčánová)
Lekce 27 – **Patří nám svět?** (Radka Dojčánová)

Osobní iniciativnost

Lekce 28 – **Svět v síti** (Pavel Motyčka)
Lekce 29 – **Chudoba je problém všech** (Aranka Řezníčková)
Lekce 30 – **Moje možnosti** (Kateřina Kutálková)

Rozvoj osobního potenciálu

Lekce 31 – **Prameny živé vody** (Pavlína Flídrová)
Lekce 32 – **Kam kráčím?** (Pavel Motyčka)
Lekce 33 – **Život je...? ...!** (Pavel Motyčka)

DVĚ SVOBODY PROTI SOBĚ

Lekce 5 Moje pravda – tvoje pravda

ÚKOL

Úkol: Podívej se na úvodní obrázek a najdi dva různé pohledy dvou účastníků nehody.

Popiš úhly pohledu na nehodu u obou účastníků:

První účastník nehody: .....

.....

.....

.....

Druhý účastník nehody: .....

.....

.....

.....

PŘEČTI SI

Svoboda rozhodování a respekt k druhým

V každém našem svobodném rozhodnutí bychom měli zohledňovat i svobodu druhých. Mohu jet rychle a riskovat, že si ublížím. Ale druzí lidé mají svobodu se rozhodnout o svém životě. Když chtějí žít dlouhý a spokojený život, pak jim moje rozhodnutí jet rychle autem v okamžiku bouračky a vážných zranění jejich svobodu bere.

Mohu se chovat tak, že netřídím odpad a chemické látky v nadměrné míře pouštím do vody. Tím pak omezuji svobodu těm, kteří chtějí planetu šetřit a snaží se ji uchovat čistou.

ÚKOL

Úkol:

Vyhledej příklady z běžného života, kdy stojí dvě svobody proti sobě:

.....

.....

.....

.....

PŘEČTI SI

Svobodná vůle

- Svobodná vůle zdaleka neznamená, že si každý může bez následků dělat, co chce.
- Jakékoliv rozhodnutí je vždy příčinou, která má zákonité následky.
- Vždy se rozhodujeme v rámci svého poznání – svého vidění světa (sociální bubliny).
- Svoboda je tam, kde při rozhodování máme více variant volby.

Svobodnou vůli druhých se snaží omezovat především v oblasti internetu a sociálních sítí tzv. **fake news**, které se tváří jako zpravodajství, jehož cílem je informovat. Na rozdíl od zpravodajství se ale neopírají o fakta a neuvádějí důvěryhodné zdroje. Tato sdělení se také často snaží vzbudit emoce. Všudypřítomné sociální sítě mění podobu médií, protože stále více lidí nekriticky čerpá informace z internetu.

Pokud přijímáme z médií sdělení, která vytváří naši představu pravdy, je nutné je podrobit kritické analýze, která je založena na pěti otázkách:

1. **Kdo je autorem nebo tvůrcem sdělení?** Je podezřelé, když není u článku uvedeno jméno autora. Potom si nelze o autorovi dohledat další informace. Nevíme ani, kde informace získal. A proto takové sdělení nemůže být důvěryhodné a je vhodné ho tedy dál nešířit.
2. **Co je obsahem sdělení?** Pokud s námi tvůrci sdělení hrají férovou hru a nechtějí námi manipulovat, pomohou nám sami rozlišit, o jaký druh sdělení se jedná. Zda je to třeba zpravodajská zpráva, nebo komentář.
3. **Jaké cílové skupině je sdělení určeno?** Každé naše kliknutí na internetu je zaznamenáno a pro každého z nás pak existuje algoritmus, podle kterého jsou mu veškeré informace předkládány. Každý z nás žijeme ve své sociální bublině, která je tvořena našimi postoji, názory a obecně stylem života. Algoritmy se snaží tento náš úhel pohledu podporovat a potvrzovat.
4. **Jak se sdělení snaží upoutat pozornost?** Článek poutá pozornost především titulkem, obrázky a videi. Pokud si uvědomíme jakými prostředky se snaží tvůrci zaujmout naši pozornost a vzbudit emoce, budeme lépe odolávat manipulacím a lžím.
5. **Proč bylo sdělení vytvořeno?** Každé sdělení má nějaký osobní motiv. Může to být zvýšení zisku, nebo posílení moci a vlivu. Když se naučíme automaticky přemýšlet nad tím, kdo má z určité informace a jejího šíření prospěch, snadněji odhalíme cíle, kterých má dané sdělení dosáhnout.

(Zpracováno podle: https://www.jsns.cz/lekce/226333-kovyho-medialni-ring)

ÚKOL

Úkol:

Rozdělte se do skupin a prostřednictvím mobilu najděte na internetu náhodné tři zprávy. Na základě pěti uvedených otázek zkuste posoudit věrohodnost vybraných sdělení. S výsledky seznamte ostatní spolužáky.

KRUH

POSTAVIT SE NA VLASTNÍ NOHY

Lekce 17 Strach

PŘEČTI SI

„Statečnost není ani tak nebát se, jako spíš jít dál, i když se bojíš.“

Ernest Thompson Seton

„Chceš-li člověka ovládnout, vyvolej v něm strach.“ Paulo Coelho

ÚKOL

Úkol: Představ si, že tě čeká větší zkouška. Zamysli se nad tím, jakými příznaky se strach u tebe projevuje – označ je v tabulce. Pokud tě napadnou další, doplň je:

☐ třesou se mi ruce	☐ mám ledové konečky prstů	☐ mám sucho v ústech
☐ dělá se mi husí kůže	☐ musím se najíst	☐ cítím napětí v žaludku
☐ třesu se po celém těle	☐ potím se po celém těle	☐ mám v puse plno slin
☐ vstávají mi vlasy na hlavě	☐ točí se mi hlava	☐ nedokážu se soustředit
☐ nespím	☐ změní se mi hlas	☐ zrudnu
☐ potí se mi ruce	☐ musím na záchod	☐ nevydržím na jednom místě
☐ nemůžu jíst	☐ jsem neklidný/á	☐ naskočí mi skvrny na obličeji

ÚKOL

Úkol: Na základě předchozí tabulky přemýšlej, co můžeš udělat pro to, aby ses strachu a některých příznaků zbavil/a.

PŘEČTI SI

Strach

Strach je emoce, která vzniká jako reakce na hrozící nebezpečí. Doprovázejí ho fyzické projevy (zblednutí, chvění, zrychlené dýchání, bušení srdce, zvýšení krevního tlaku…). Jedná se o normální reakci na skutečné nebezpečí nebo ohrožení. Zvláštní formou strachu je tréma, strach z neúspěchu a veřejného ponížení.

„Strach je sedmihlavá saň. Čím víc před ní utíkáte, tím víc roste a má víc hlav. Postupně vás umí zatlačit až do kouta, kde už nedokážete prožívat radost a těšit se z každého nového dne. Taky se může překlopit až k fobickým a panickým atakám.“

(Jana Tamchynová, psychoterapeutka)

Lekce 20 V roli občana

PŘEČTI SI

„Žádám vás snažně, abyste nepodpořili ty, kteří vám slibují, že všechno vyřeší za vás. Takoví lidé chtějí, abyste jen mlčeli, poslouchali a drželi krok.“

Václav Havel

ÚKOL

Úkol: Zamysli se...

Co spojuje všechny obrázky? Zapiš své postřehy:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CO JSEM SI NEKOUPIL/A

Lekce 25 Kde domov můj

PŘEČTI SI

„Již si nebudete stýskati, neboť jsme našli kraj, kde zůstaneme a sídla zarazíme. Vizte, to je ta země, kterou jste hledali. Často jsem vám o ní mluvil a sliboval, že vás do ní uvedu. To je ta země zaslíbená, zvěře a ptáků plná, medem oplývající. Na všem budete míti hojnost a bude nám dobrou obranou proti nepřátelům. Hle, země po vaší vůli!“

ZAMYSLI SE

ÚKOL

Úkol: Zamysli se.

Odkud znáš tento citát? Přepracuj ho tak, aby platil i dnes.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PŘEČTI SI

Úkol: Přečti si báseň.

Cestička k domovu

Karel Václav Rais

Cestička k domovu
známě se vine.
Hezčí je, krásnější
než všecky jiné.

Douška a šalvěje
kolem ní voní,
nikde se nechodí
tak jako po ní.

A kdybych na světě
bůhví kam zašel,
tu cestu k domovu
vždycky bych našel.

A kdybych ve světě
smutně se míval,
na téhle cestičce
vždy bych si zpíval.

PŘEČTI SI

Vlast

Je nám vlastní, je naše, jsme na ni hrdí, jsme vlastenci, naši zemi nám předali naši předci, musíme se o ni starat, je naší povinností rozvíjet náš jazyk, uchovávat naši kulturu pro budoucí generace. Zároveň ale musíme být otevření světu a přijímat vše dobré i za své.

ZAMYSLI SE

Úkol: ***Čím vším je krásná moje vlast?***

Na co jsi hrdý/á? Čím se rád/a pochlubíš cizincům?

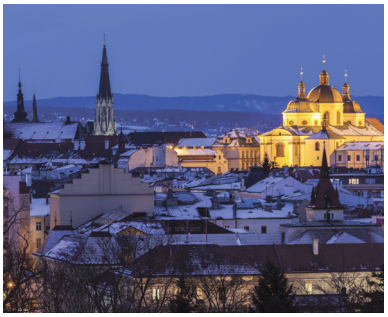

Doplň si vlastní obrázek místa v ČR, které máš rád/a.

ROZVOJ OSOBNÍHO POTENCIÁLU

Lekce 31 Prameny živé vody

ÚKOL

Rozdíly

Úkol: Poslechni si píseň ***Rozdíly*** od Petra Rezka.

https://www.youtube.com/watch?v=2HvJim-77lk (3:19 min.)

Poznámka: K pohodlnějšímu načtení a přehrání klipu písně pomocí mobilního telefonu můžeš využít přiloženého QR kódu.

PŘEČTI SI

Přečti si také text této písně.

Petr Rezek – Rozdíly

Ty jsi tak bezstarostná
a já jsem ustaraný,
ty jsi tak otevřená
a já jsem opatrný,
ty jsi tak náladová
a já jsem přemýšlivý,
ty jsi tak tajuplná
a já ti všechno povím...
Ty jsi tak nebezpečná
a já spíš nenápadný,
na pohled výjimečná,
a tak to nemám snadný,
a když si za padesát
teď kontakt vyplníme,
řeknou nám počítače,
že se k sobě
nehodíme…

A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda...
A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda
a všechny rozdíly
se patrně mýlí...

Tobě se líbí tenis
a já rád hraju šachy,
já mám rád detektivky
a ty se hroutíš strachy,
sleduješ seriály
a já se u nich nudím,
vstáváš před rozedněním
a já se neprobudím...

A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda...
A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda
a všechny rozdíly
se patrně mýlí...

Jsi věčně rozesmátá
a já spíš zamračený,
chceš všude chodit pěšky
a já jsem unavený...
na tobě není chyba
a já mám svoje vady,
co máme společného,
že jsme dva protiklady.

A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda...
A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda...
A přesto mám tě rád
a ty mě máš ráda
a všechny rozdíly
se patrně mýlí...

ZAMYSLI SE

Zamysli se: Jak na tebe píseň působí?

ÚKOL

Úkol: Vypiš z textu této písně 5 silných stránek osobnosti a 5 slabých stránek osobnosti. Zatrhni pak z nich ty, které jsou blízké tvé povaze.

Silné stránky osobnosti:	Slabé stránky osobnosti:
☐	☐ .....
☐	☐ .....
☐	☐ .....
☐	☐ .....
☐	☐ .....

ZAMYSLI SE

KRUH

Úkol: Pracujte ve skupině (4–5 žáků). Navzájem si tyto informace o sobě sdělte a diskutujte o nich.

Bombardování pozitivními vlastnostmi

PŘEČTI SI

Silné a slabé stránky osobnosti má každý člověk. Je dobré si své silné a slabé stránky uvědomovat. Silné stránky osobnosti je užitečné posilovat. Mohou nám v tom pomoci i ostatní lidé – spolužáci, kamarádi, učitelé, rodina – například následující aktivitou.

Úkol: ***Bombardování pozitivními vlastnostmi***. Přečti si pečlivě následující ***seznam pozitivních vlastností***. Pokud některému slovu nerozumíš, zeptej se na jeho význam učitele.

- asertivní
- často obdivovaný
- čestný
- čistý
- dělá dobrý dojem
- dělá, co je potřeba
- disciplinovaný
- dobrý kuchař
- dobrý matematik
- dobrý mechanik
- dobrý posluchač
- dobrý přítel
- dobrý rodič
- dobrý soused
- dobrý tanečník
- dobrý zpěvák
- dobře formuluje
- dobře se obléká
- dobře se všemi vyjde
- dodržuje úmluvy
- dotahuje věci do konce
- důvěřivý
- důvěřuje si
- efektivní
- elegantní
- fyzicky zdatný
- chápající
- chce dobře vycházet
- chce potěšit
- chytrý
- inspirující
- inteligentní
- komunikativní
- laskavý
- má zdravý rozum
- milující
- milý a uklidňující
- mírný
- mluví několika jazyky
- motivuje ostatní
- muzikální
- nechá si poradit
- nesobecký
- nevzdává se
- nezávislý
- obdivuje ostatní
- obchodně zdatný
- oddaný
- odolný
- odvážný
- ochotný pomocník
- opravdový
- optimistický
- otevřený
- pevný, je-li to zapotřebí
- pilný
- pořádný
- povzbuzuje ostatní
- pozorný
- pracant
- přátelský
- přesný
- příjemný
- přímočarý
- přímý a čestný
- přitažlivý
- rád se o druhé stará
- radostný
- riskující
- rozdává
- rozlišující
- samostatný
- se smyslem pro zodpovědnost
- se spoustou přátel
- sebevědomý
- schopný přijímat pokyny

Výčet pozitivních vlastností pokračuje na následující straně ▸

Pozitivní hodnoty v životě

Co můžeme udělat tady a teď pro to, abychom prožívali v životě důležité pozitivní hodnoty?

PŘEČTI SI

ZAMYSLI SE

Úkol: ***Sonet č. 66***

Poslechni si slavný ***Sonet č. 66*** od anglického renesančního básníka a dramatika Williama Shakespeara. Nejdříve v hudební interpretaci bratrů Ebenů a pak také v uměleckém přednesu pana profesora Martina Hilského, který je výborným současným překladatelem Shakespearova díla.

Text tohoto Sonetu č. 66 si během poslechu uměleckého přednesu (1minutové recitace) také přečti.

A) ***Sonet č. 66 – bratři Ebenové*** *(píseň)*

https://www.youtube.com/watch?v=6atRME1m2Lo&list=RD6atRME1m2Lo&start_radio=1&t=32s (5:07 min.)

B) ***Sonet č. 66 – Martin Hilský*** *(umělecký přednes textu)*

https://www.youtube.com/watch?v=P4jkFvFK8OI (1:11 min.)

Poznámka: Pro vyhledání poslechů na svém mobilním zařízení opět využij přiložených QR kódů. ▸

Dílčí úkol: Přečti si také text sonetu.

Sonet č. 66 – William Shakespeare

Znaven tím vším, já chci jen smrt a klid,
jen nevidět, jak žebrá poctivec,
jak pýchou dme se pouhý parazit,
jak pokřiví se každá čistá věc,
jak trapně září pozlátko všech poct,
jak dívčí cudnost brutálně rve chtíč,
jak sprostota se sápe na slušnost,
jak umění je pořád služkou mocných,
jak hloupost zpupně chytrým poroučí,
jak prostá pravda je všem prostě pro smích,
jak zlo se dobru chechtá do očí.
Znaven tím vším, já umřel bych tak rád,
jen nemuset tu tebe zanechat.

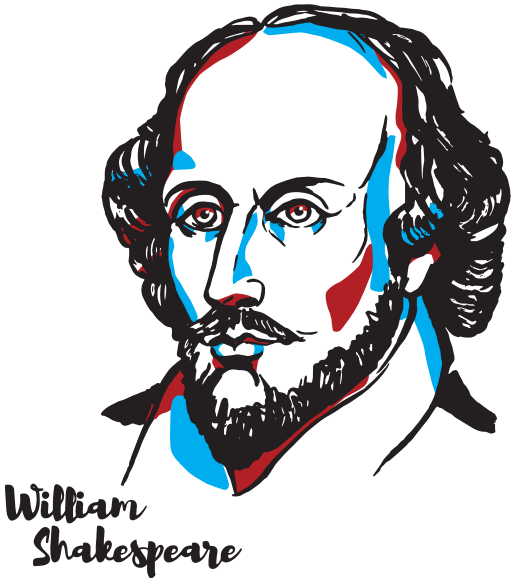

(překlad Martin Hilský, 1992)

ZAMYSLI SE

Úkol: V Shakespearově Sonetu č. 66 je popsáno celkem jedenáct velmi negativních situací, kterých byl autor svědkem.

Zamysli se nad tím, co motivovalo Shakespeara k tomu, aby ve svém životním úsilí navzdory své velké únavě a touze po smrti a klidu pozitivně pokračoval.

Je pravda, že to, co mu dávalo sílu, má vysokou hodnotu i pro tebe?

Zamysli se, v jaké náročné situaci byla tato hodnota obzvlášť důležitá ve tvém životě. Co ti pomohla překonat?

Hodnoty, které mě motivují k ušlechtilému cíli aneb pramen živé vody

PŘEČTI SI

Člověk potřebuje k životu bezpodmínečně vodu. Ta umí uhasit i velkou žízeň a dokáže nás také osvěžit a očistit – na těle i na duchu.

Velkou vzácností je čistá pramenitá voda. Pro ni nelitují ujít poutníci v moudrých příbězích velmi dlouhou cestu, protože vědí, že čistý pramen vody má nevyčíslitelnou cenu. Je to nejvzácnější životadárný poklad.